СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 183. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 20-го вересня 1944. No. 183. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, September 20, 1944. VOL. LII

ТРИ ЦЕНТИ в ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ГЕН. МЕКАРТУР КОМАНДАНТОМ ІНВАЗІЇ НА ФИЛИПИНИ

ШІКАГО. — До делегатів, зібраних на 26. річній конвенції Американського Легіону, промовив по радіо з Перл Гарбор адмірал Честер В. Нимиц, головний командант американської воєнної фльоти на Тихому океані. Він повідомив конвенцію і населення цілого краю, що ген. Доглес МекАртур стає на чолі виправи, яка має на меті визволити Филипини з японської неволі. МекАртур, як звісно, був оборонцем Филипин, заки переможна сила японців приневолила рештки американської армії до здачі в Батан в 1942. році і від тоді його амбіцією стало наїхати на Филипини на чолі нової американської армії. Серед грімкої овації конвенція привитала начальника генерального штабу ген. Джорджа С. Маршала, який у своїй промові остерігав Аліянтів, що теперь не пора на сварки за границі, коли ми є в розгарі переможних боїв. — На конвенцію прислав теж привіт президент Рузвелт, котрий звернув увагу конвенції, що забезпекою будучого миру є повітряна сила держави.

СЕНАТ РАДИТЬ НАД ХАРЧОВИМИ МАРКАМИ.

ВАШИНГТОН. — В сенаті появився внесок, щоб для низько-платних зарібників видати харчові марки, як це було безпосередно перед війною вчасі депресії. На ці марки можна буде дістати харчі, які накопичилися впродовж теперішньої війни. Під пору хочуть призначити понад 2 міліони фунтів таких харчів.

ПОНАД 30-ЛІТНІ ВСТУПАЮТЬ ДОБРОВІЛЬНО ДО АРМІЇ.

НЮ ЙОРК. — На підставі закону про демобілізацію війська бувші вояки мають право першенства при роздаванню різних постійних урядових занять. Це спонукує поборових, які мають понад 30 літ життя і мають право відложити службу до якогось часу, вступати добровільно до військової служби. Вони в такий спосіб забезпечують собі право користати з ветеранських привілеїв дістати по війні постійну службу. Таке явище оприлюднив директор поборової служби нюйорської округи полк. МекДермот. Добровольці мають нагоду вже тепер дістати заняття в есенціяльній воєнній продукції.

ДЮІ ЗА ЗАБЕЗПЕКУ РОБІТНИЧИХ ОСЯГІВ — КРИТИКУЄ УРЯД.

СІЄТЛ (Вашингтон).— Ґубернатор Тамес Е. Дюї, републиканський кандидат на президента, виголосив тут кандидатську передвиборчу промову, в якій зясував своє становище супроти робітничих справ. Він обіцяв втримати досішні осяги зорганізованого робітництва, а головно право збірних переговорів, а відтак перейшов до критики теперішньої адміністрації у Вашингтоні. Він закинув режимові Нового Розділу непотрібне творення різнородних федеральних агенцій та бюр, які причиняються до замішання. На випадок вибору на становище президента Дюї зобовязався перевести реформу цих агенцій. Він висловився теж проти спеціяльних привилеїв та протекцій, при помочи яких багато одиниць дістається на впливові становища. — Теперішній спосіб полагоджування робітничих справ — твердив Дюї — викликує лише клясову ненависть і непевність. Цій справі може зарадити талановитий новий секретар праці з рамени нової адміністрації — думає Дюї.

ПЛЯНУЮТЬ ДВОМІЛІОНОВУ АРМІЮ НА ДЕСЯТЬ ЛІТ.

НЮ ЙОРК. — Сенатор Елмер Тамес, предсідник конгресового підкомітету для складення буджету армії, висловив погляд з нагоди відвідин головної кватири Демократичної Партії, що Америка потребує безпосередно після війни армії складеної з 4 міліонів вояків. Опісля, на протяг яких 8 до 10 літ, потрібна буде армія складена з 2 міліонів. Велика армія потрібна тому, що уряд плянує розброєння Німеччини й Японії після їх поразки, а це вимагає безупинного чування при помочи нашої армії.

ЛЮДИ ЗБАЙДУЖНІЛИ ДО ВИМОГ ЗДОРОВЛЯ.

ВАШИНГТОН. — Американська армія мусіла відкинути пять міліонів молодих людей від побору до війська, бо вони неспосібні до служби з причини різних недуг та недомагань. Таке виявив перед підкомісією для здоровля сенатор Джеймс Тонел з нагоди переслухання знавців у приготованю до дебати над законопроєктом про введення однодільного пляну плекання здоровля в Америці. Інші знавці висловлювали погляд, що найважнішою причиною занедбання правил здоровля у молоді є байдужність всього населення до питань про здоровля.

ШУКАЄТЕ ПРАЦІ? — Наперед погляньте на оголошення нових робіт у „Свободі".

Американський уряд вважає Гітлера за виновника війни

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Кордел Гол виявив, що Адольф Гітлер є поставлений на лісті воєнних злочинців і тому буде поставлений перед суд Аліянтів після покінчення війни. Це сказав Гол у відповідь газетним кореспондентам про зладження лісти в Лондоні, на якій поміщено імена 350 осіб, що мають бути притягнені до суду за воєнні злочини. При цій нагоді сказав секретар Гол, що ліста не покінчена і її дальше доповнюється. Справа окупації Німеччини за словами Гола, ще не викінчена і праця в цьому напрямі йде дальше.

З нагоди наїзду Аліянтів з повітря на Голяндію президент Рузвелт видав комунікат для преси, в якому висловлено радість, що переможна армія Америки й інших Аліянтів несе наново свободу пригніченому народови.

ЮНРРА НЕДОПИСУЄ ЧЕРЕЗ НЕДОСТАЧУ ФОНДІВ

МОНТРЕАЛ (Канада). — На зібранню Адміністрації Ріліфу й Реґабілітації Обєднаних Держав — ЮНРРА — виявилася велика потреба поширення допомогової акції для Італії. З цієї нагоди треба було оприлюднити, що Юнра недописує в своїй праці з причини недостачі фондів. Фонди мали прийти як дарунок кожної держави, а це по 1 відсоткові річного приходу держав.. Покищо лише Англія й Канада вплатили свою повну пайку, а Злучені Держави вплатили лише частину. Багато держав не вплатили ще нічого й тому в касі Юнри найшлося лише біліон і двісті міліонів, а повинно бути повних два біліони долярів. Поміч мусить іти і до ворожих держав після їх поразки не так з прихильности до населення, як з конечности, а саме, щоб недопустити до вибуху епідемій. У звязку з питанням ріліфу йде питання повороту втікачів на рідні землі, бо це теж справа здоровля краів, у яких перебувають біженці.

ГОТЕЛІ ПРИЗНАЮТЬ СУСПІЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

НЮ ЙОРК. — Представники 132 великих нюйорських готелів згодилися доплачувати до фонду суспільного забезпечення від 32,000 своїх робітників і в той спосіб помогти поширити суспільне забезпечення і на так звану домашню службу. Досі домашня служба не належала в понятті роботодавців до робітників, лише до прислуги і тому не була обнята законом про суспільне забезпечення. Це рішення готелярів є виломом спід дотеперішньої засади.

Готелярі згодилися теж забезпечити своїх робітників полісами вартости від $500 до $1,000 на випадок нелути або нещасливого припадку, а також на покриття шпитальних коштів.

Римська юрба лінчує фашистівського урядника

РИМ. — Юрба римлян, коло 7,000 числом, схопила в суді, де мали судити фашистівських урядників за звірства, Доната Карету, бувшого віцедиректора вязниці „Реґіна Целі", де держано жертви фашизму й націзму, і вбила його жорстоким самосудним способом. Карету, що мав свідчити проти Пієтра Каруса, обвинуваченого начальника римської поліції, наперед публично в суді наклеймувала одна жінка за те, що він узяв від неї 150,000 лірів, аби врятувати її сина, а потім нічого не зробив. На це обвинувачення члени родин, що терпіли від Карети, стали його масакрувати на очах жандармерії й поліції, яка стояла безрадна. Один з офіцирів поліції вирвав Карету з рук лінчівників і всадив на вулиці до авта, але там юрба схопила його знову й била до непритомности, а потім, непритомного кинула в ріку Тибр. Коли він там прийшов до памяти й добився до берега, його стручували на воду так довго, поки він не втопився.

Поліції вдалося хитрістю вивести зо суду Каруса й врятувати перед подібним кінцем.

ЧЕРВОНА АРМІЯ АРЕШТУВАЛА РУМУНСЬКОГО ДИКТАТОРА ЯК ВОЄННОГО ЗЛОЧИНЦЯ

ЛОНДОН. — Совєтський уряд подав між воєнними донесеннями, що червона армія арештувала групу румунських і німецьких провідників як людей, яких правдоподібно треба поставити на суд як воєнних злочинців. На чолі арештованих є Йон Антонеску, бувший румунський диктатор, і д-р Карль Кльодіюс, головний німецький економічний експерт на Балкані.

НАЦІСТИЧНЕ РАДІО ОСТЕРІГАЄ НІМЦІВ ПЕРЕД АМЕРИКАНЦЯМИ

З вступленням американських військ на територію властивої Німеччини наступила поважна зміна в німецькій радіовій пропаганді. Досі націстичне радіо постійно говорило німцям про большевицьку небезпеку й старалося страхіттями перед дикунами зо сходу заставити німців до очайдушних воєнних зусиль. Тепер д-р Рудольф Землер, відомий націстичний радіовий коментатор, закликуючи німців „стояти твердо як скала", взиває їх не бути такими наївними, аби повірити, що „під тими ґенґстерами зо Злучених Держав Америки буде лекше жити, як під запятками мешканців сибірських степів". Д-р Землер каже, що було би глупотою думати, що американську окупацію буде можна лекше видержати або що за американську окупацію варта побиватися скорше, ніж за большевицьку.

ПІД ОКОМ БЕЛЬҐІЙСЬКОГО ПОЛІСМЕНА. Ця сцена знята вже у звільненій Бельгії. Бачимо, як бельгійський полісмен є на сторожі перед ворожими літаками, коли американські вояки заосмотрюють машиновий кріс у набої.

АМЕРИКАНЦІ БЮТЬ ВОРОЖІ ПОСИЛЕННЯ СТЯГНЕНІ З РОСІЇ

ГОЛОВНА КОМАНДА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ.—Американська Перша Армія стрінулася поза проломами, пороблениими нею в „західнім мурі", зо сильним спротивом з боку німецьких військ, котрим на допомогу стягнено поважні посилення з російського фронту. Велику частину цих посилень німецька команда кинула проти американців на схід від Аахена, де американці зробили найбільший прорив у Лінії Зиґфрида.

Стягнення німецьких військ з російського фронту на західний є доказом, як поважно трактує аліянтську загрозу Німеччині німецька команда.

БРИТІЙЦІ Й ПАРАШУТОВІ ВІЙСЬКА ЛУЧАТЬСЯ В ГОЛЯНДІЇ.

Британська Друга Армія получилася з аліянтськими військами, перевезеними в Голяндію повітрям, і спільними силами наступають на Амстердам і Ротердам, наміряючися на північний кінець Лінії Зиґфрида.

Тимчасом Американська Третя Армія посунулася пять миль наперед по сильно' дощами промоченому терені на схід від Нансі, а Сема Армія посунула німців далі в пролом під Бельфортом.

ПО ЗЛОМАННЮ ГІТЛЕРА НІМЕЧЧИНОЮ БУДУТЬ РЯДИТИ АЛІЯНТИ.

„Американський Бродкестинґ Стейшен" в Европі заявила німцям зовсім відкрито, що по заняттю Німеччини Аліянти встановлять в Берліні адміністрацію Німеччини, зложену з представників Злучених Держав, Британії й Росії. Поки ця адміністрація буде наладнана, ґенерал Айзенговер буде правити Німеччиною мілітарно з ціллю знищити національний соціялізм.

Британська преса догадується, що остаточно Німеччину поділять на три окупаційні округи, з котрих один буде займати американська армія, другий червона армія, а третій американсько-британська армія.

Кореспонденти „Асошіейтид Преси" при Американській Першій Армії подають, що як американські війська ввійшли до німецького міста Бусбаху, вони не застали там ні одного націстичного урядовця. Всі вони, а було їх там на 5,000 населення 62, втекли з родинами перед наступаючими американськими військами.

ЗАСЛУГИ ПОЛЬСЬКОГО ПІДПІЛЛЯ ДЛЯ БОРОТЬБИ ПРОТИ БЕЗПІЛЬОТНИХ ЛІТАКІВ.

ЛОНДОН. — Александер Ковальковскі, провідник польського підпілля в Франції, відкрив публично, як його організація відкрила німецькі бази для висилки безпільотних літаків до Англії. Організація складається з польських робітників, що до війни працювали в Вестфалії, в Німеччині. Вони відкрили понад 160 таких баз і передали про це вістку до Британії, котра ті бази потім постійно бомбардувала.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ДАЄ ДОПОМОГУ ПОЛЬСЬКИМ ПАТРІОТАМ У ВАРШАВІ.

ЛОНДОН. — За дозволом совєтського уряду американські важкі бомбовики з Британії стали довозити більше припасів на допомогу польським повстанцям у Варшаві.

Командант цих повстанців, ґенерал Бор, висказав теж подяку совєтському урядови за допомогу, яку його повстанцям дає совєтська артилерія, обстрілюючи німецькі позиції в Варшаві. Совєтські летуни зо свого боку почали скидати повстанцям ґенерала Бора зброю й амуніцію, хоча ці повстанці мають звязки з польським урядом на вигнанню, з котрим совєтський уряд пірвав усякі взаємини.

І АМЕРИКАНЦІ МАЮТЬ ТАЙНУ ЗБРОЮ.

ПАРИЖ. — Американські боєвики-бомбовики почали вживати в західній Европі проти німців нового типу стрілів. Є це певного роду ракети величезної скорости. Літаків з такими ракетами вживається для посилення піхотинських військ на землі.

НОВИЙ НІМЕЦЬКИЙ ТЕРОР У НОРВЕГІЇ.

ЛОНДО7. — Норвезька Телеграфічна Агенція подає, що німці почали в Норвеґії нову кампанію терору, що має на цілі винищити тайні норвезькі мілітарні організації.

У минулу пятницю Ґестапо кинулося арештувати 400 чоловіків, що були членами спортових клюбів в одному місті північно-західної Норвеґії. Агенти Ґестапа піймали 300, а 100 вспіли втекти. Жінок тих, що втекли агенти Ґестапа били прикладами рушниць і револьверами, а потім забрали родичів їх як заклядників. Про подібну кампанію доносять і з інших місцевостей.

АМЕРИКАНЦІ РОЗБИВАЮТЬ ВОРОГА НА ПАЛАВ.

ПЕЛР ГАРБОР. — Ворог робив на островах Пелелію й Анґорі нові атаки, але американські війська всіх їх відбили.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед виходом числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$7.00	One year	$7.00
Пів року	$3.75	Six months	$3.75
За три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

„СТОРОЖА НА РЕНІ"

Певна річ, що не треба аж читати заклик британського маршала Монтгомерія до своїх військ перед вступленням на німецьку землю, аби знати, що стан Німеччини є справді скрутний. Видно це з донесень военних кореспондентів з різних секторів західнього фронту, що так сказатиб, Німеччина гонить останками. Видно це з того, що поважні частини Лінії Зигфрида не обсаджені якслід ні військами, ні гарматами, чи іншими оборонними засобами. В багатьох місцях замісць справжніх оборон виставлені тільки маски й фальшиві захорони. Читаючи ці донесення, так і нагадується заяву німецького маршала Павлюса, взятого в полон під Сталінградом, що мовляв завдяки Гітлерови Німеччина зовсім вичерпала свої резерви й воювати не має вже чим.

Націстичний уряд видав приказ населенню братися до партизанки й боронити кожної пяди „святої німецької землі" до останньої краплі крови. Монтґомері слушно каже, що це приказ зовсім природний; Аліянти видалиб такий самий приказ, якби вони найшлися в подібному положенню. Одначе, він зовсім слушно замічує, що давати приказ це ще легко, а приказ може бути зовсім безпотрібним. Для переведення приказу треба людей і матеріялів. Для виконання приказу націстичних лідерів таких умов нема. Передусім німецький народ не має віри в перемогу. Велика маса німецького народу вірить, що їх положення вже безнадійне. Якщо є в ньому люди, які цього не знають, то й вони будуть знати, як Аліянти ввійдуть в глиб Німеччини, каже маршал Монтґомері.

Дивною могла би видатися ця заява британського маршала по десятьох роках заходів націстичних лідерів, спеціяльно намірених на розбудову німецького духа, патріотизму, льояльности, єдности та войовничости. Через десять літ націсти схлібляли й підлещували свому народови пропаґандою, як то він вищий культурно від своїх ворогів і як йому за те належиться панування над усім світом. Через десять літ ішли паради, свята, спеціяльні рухи за скріплювання „сили через радість". Через десять літ їх переконували про силу, ламаючи безкарно людські права інших людей. І по десятьох роках довоювалися до того, що як ворог станув на німецькій ґраниці, над самим Реном, де за словами німецького національного гимну, стоїть „сторожа Німеччини", тої сторожі там майже нема, гейби той німець, що мав бути взірцем патріотизму, показався бездушним волом, який тільки до часу бутить і персть на себе мече, а потім мріє хіба про пашу. Тому й дивуватися дуже не можна британському радіови, коли воно каже до цих німців, що як вони не доложать своїх заходів, аби скинути зо себе націстичне ярмо, то вони докажуть, що Німеччина не заслуґує навіть бути державою.

За постійну й сильну допомогову організацію

Чи можна припустити, щоб хтось з свідомого українського громадянства в Америці не хотів тепер помагати голодній Україні? Своїм батькам, братам і сестрам? Своїм селам і місточкам?

Прямо смішно, а то й обидливо, ставити таке питання. Бо сумніватись можуть щодо цього тільки ті, що українському народови і Україні ніколи самі не помагали, а як помагали, то хіба тільки „своїй партії", щоб вона там в Україні краще український нарід розбивала і скорше запрягала в чужинецьке ярмо. Ось таку „допомогу" слали з Америки на українські землі в першу чергу большевики. Ті самі, що тут в Америці впродовж десятиліть розбивали кожну справжню українську допомогову акцію, що ратувала інвалідів, голодних, сиріт, чи Рідну Школу. Ось ті самі взялись тепер розбивати і оплюгавлювати организування тої акції, яку розпочало українське громадянство з основанням Українського Американського Допомогового Комітету, який має у своїй програмі допомогу українському народови в Україні чи деінде, виходячи з заложення, що нужда, голод і хвороба не знають границь, як і не знає їх ніяка справжня гуманітарна акція. Тому саме треба помагати українцям, що голодують і поза Україною.

Як помагати українському народови в біді й нужді, чи як старатись реаґувати протестами проти політичного й національного гнету України різними окупантами — це для американських українців такі речі, що їм уже добре відомі. З тим вони, так сказатиб, тут зросли, бо все те придавлювало серце кожного свідомого українця від самого початку його прибуття на американську землю; воно давить його і тепер ще більше, бо український нарід поніс у тій війні розмірно чи не найбільші жертви з усіх народів, а його земля це дійсно „обсмалена земля". Та і те не булоб ще найбільшим лихом, якщо була би надія, що як зникне з українських земель цілковито націстівська окупантська нога, то український нарід дійсно відітхне. Іншими словами, що по военних нещастях буде з Україною ось так, як з визволеною Францією, Бельґією, Голяндією, чи хоч з такою державою як Люксембурґ, що то не більша від деякого галицького повіту. Та на таке не заноситься, бо як подають відомости з Англії, то советський режім на „визволених" українських землях поводиться далі по давному, себто далі винищує свідомий український елемент і виганяє його на Сибір. Значить, що треба рахуватись нам з тим, що на українських землях під советським режімом ще далі лануе терор, та що ще далі буде повно нових жертв того терору. Але й треба надіятись, що якщо Аліянти по війні до чогось зговоряться, то принаймні те видобудуть від Советів, що такі організації як Американський Червоний Хрест, чи інші добродійні, зможуть допомагати, чи посередничити в допомозі, ось тим мученикам, що їх советський режім запроторює на Соловецькі Острови чи в сибірські тайги. В той спосіб, можливо, що й нам буде лекше посилати поміч туди, де вона буде найбільш потрібна і для людей, що з нещасливих є найнещасливіші.

Треба теж припускати, що коли ми будемо вести наскрізь гуманітарну акцію, а тільки таку має Український Американський Допомоговий Комітет у програмі, то й советська влада не ставитиме вкінці перешкод тому, щоб цей Комітет, що самостійно жертви зібрав, міг їх у такий самий самостійний спосіб і вислати, як це робить Рошен Вор Реліф. Бо і чому так не повинно бути? Ніхто з нас не виступає проти Рошен Вор Реліф. Ніхто не відмовляється від кооперації. Але співпраця це не підпорядковання! А про це саме й іде. Порозуміння щодо того, як висилати, не може бути приказом, кому висилати. А ми виходимо з того заложення, що той, що жертвує, має права так розпоряджатися, особливо, коли він сам заявляється проти усяких дискримінацій. Значить, що сам поступає так, щоби запобігти політичним чи яким іншим дискримінаціям, а звести справу допомоги Україні до справи наскрізь гуманітарної.

Як усі ті справи розвяжуться, покаже будучність. Одно певне, що ми, американські українці, які помагали українському народови і нашим рідним уже від самих перших днів, як ми сюди прибули і зачали працювати, будемо й тепер далі те саме робити, скільки стане наших сил, та оскільки буде спромога це робити. Супроти цього хай нашим черговим обовязком буде тепер збудувати якнайскорше нову сильну і постійну допомогову організацію. Є усі дані, що така організація може бути скоро побудована і то на широких основах. Український Американський Допомоговий Комітет має за собою ось ті широкі ряди нашого громадянства, що завжди були активними у нашій народній справі, в кожній гуманітарній акції. Тепер треба тільки припильнувати, щоб наші організації на місцях, а теж і поодинокі громадяни, стали таки негайно членами цеї загально-народної гуманітарної установи. Бо тільки тоді буде можна зачати властиву акцію допомоги на широкі розміри.

Отже — до діла! Ставаймо усі членами Українського Американського Допомогового Комітету.

Проф. Микола Чубатий.

Виправа Советської Росії на Балкани

I.

Советська політика вступила тепер у крутий переулок, що може мати великанське значіння для самої імперії Советів, а також і для головних союзників, в першу чергу для Англії. Цею важною подією є виправа Советів на балканський півостров та окупація Болгарії. З одного боку союзом з Гітлером, а потім у війні з ним, Советська Росія осягнула першу свою ціль — вона відзискала всі землі, втрачені Росією в часі революції, а навіть їх ще побільшила.

Совети, як всі знаки на небі та на землі говорять, дістали вже згоду на загарбання балтійських держав — Литви, Лотви та Естонії, себто на відзискання балтійського побережа царської Росії. Вони дістали вже частину Фінляндії на власність та напевно решта Фінляндії стане в майбутности свого роду советським протекторатом, яким стане теж Румунія, Польща та Чехословаччина.

Совети захопили Західну Білорусь та Західну Україну з Галичиною включно. Ця остання до царської Росії не належала. Тим чином сповняючи політичний тестамент царя Петра І., будівничого новочасної Росії, Сталін нині виконує його докладніше і основніше, ніж всі царі перед ним. Йому удалося захопити вкінці і Галичину, найбільше динамічну частину України, та в той спосіб зібрати в межах російської імперії всі землі старої України - Руси та зробити себе направду її спадкоємцем.

Несповнена лишилася ще остання точка політичного пляну цього великого російського царя зперед двіста пятьдесяти літ, а саме сповнити „волю православного світа" та застромити на копулі церкви Св. Софії в Константинополі хрест, себто опанувати Константинопіль та проливи морські, що дають вихід зі замкненого Чорного Моря в далекий безмежний світ. Таким то побожним пляном, як правдиві місіонарі православія, російські царі все називали свій плян захоплення морських проливів Босфору та Дарданелів, себто справи, що з релігією мають зовсім небагато спільного. Недаром Йосиф Сталін останніми місяцями дав свободу православній російській патріяршій церкві; може її декорація в дечім придасться, щоб сповнити і цю останню політичну точку заповіту проґресивного царя Петра І., як цього лютого сатрапа величають большевики вже від кільканайцяти літ.

Східне питання в політиці Росії та Европи.

Відколи цариця Катерина II. опанувала береги Чорного Моря, на чергу прийшов політичний плян Росії добути Константинопіль та дістати в свої руки морські проливи. За осягнення тої цілі побивалася Росія впродовж другої половини 19-го століття аж до першої світової війни. Султанська Туреччина в 19-тім століттю попала вже була в стан розкладу, її навіть в европейській політиці називали вже живим трупом, одначе вона ще була за сильна, щоб можна було її викинути з Европи та загарбати її столицю. Під її володінням находилися ще всі народи балканського півострова. Її північна ґраниця була на Дунаю, де вона граничила з державою Габсбурґів.

Серед балканських народів — греків, болгар та сербів розпочався визвольний рух подібно, як і серед інших недержавних народів Европи. Одначе ніде, тільки тут накинула Росія себе на протектора та в імя свободи православних народів розпочала розбивати Туреччину. Росії йшло про це, щоб станути сильною ногою на балканськім півострові і підійти так близько до Константинополя, щоб колись одним добрим скоком захопити його в свої руки.

Самій Росії булоб це удалося напевно, одначе було забагато держав заінтересованих в тому, щоб недопустити Росію до сповнення цього наказу царя Петра Великого. Першим противником стала Австрія. Правда Австрія не була безпосередно заінтересована в посіданні проливів морських, одначе вона була заінтересована в цьому, щоб Росія взагалі не всадовилася на балканськім півострові та не загороджувала Австрії дороги на полудне.

Безпосередно заінтересовані в тому, щоб недопустити Росію загарбати Константинопіль та морські проливи, були морські держави, в першу чергу Англія та Франція. Випустити Росію з Чорного моря на широкий світ, значиться позволити Росії стати ще й державою морською. Це було очевидно на шкоду Англії і Франції, обох держав заінтересованих в посіданню переваги над Середземним морем, а по прокопанню суезького каналу також в посіданню панування над суезьким коналом, куди веде проста дорога до Індії та до Східної Азії. І хоча інтереси Австрії, Німеччини, Франції та Англії доволі часто не покривалися, то в тім, щоб Росію не впустити на Середземне море, були всі ці держави солідарні. Це важне політичне питання, а саме змагання Росії добути морські проливи з одного боку, та Австрії, Англії, Франції та Німеччини з другого боку не допустити Росії опанувати балканський півостров та Константинопіль, називають в історії Европи Східним Питанням.

Дрібне русофільство балканських народів та велика політика.

Одначе Росія послідовно прямувала до переведення свого пляну в життя. Вона дійсно помогла, всупереч волі Австрії, визволитися зпід турецького панування насамперед грекам а згодом сербам та болгарам. На тлі цього [illegible] Росії на балканський півострів по Константинопіль, вибухла так звана кримська війна (1854-1855,) що закінчилася для Росії невдачою.

Найближче, здавалося, до сповнення свого пляну підійшла Росія 1878 року в звязку з визвольною боротьбою болгарів, яким Росія поспішила на поміч. Російські війська коштом великих страт сфорсували так звані балканські гори. По завзятих боях за просмик Шипка вони триюмфально підійшли під сам Константинопіль та змусили Туреччину миром в Сан Стефано погодитися на договір, яким турки мали відкрити Босфор та Дарданелі для зовсім вільної російської плавби.

Цей успіх Росії над Туреччиною відібрали Росії західні держави Европи, що зібрані на конференції в Берліні (1878) уневажнили постанови мира в Сан Стефано та замкнули Босфор та Дарданелі для военної фльоти Росії, щоб ослабити Росію на балканськім півострові, Австрія стала розпалювати внутрішні незгодини межи народами балканського півострова, а потім сама ставала протекторкою одною із них. В той спосіб Австрія добула ненависть Сербії та симпатії Болгарії і втягнула її навіть до Першої Світової Війни по своїй стороні. То саме і з тих самих причин сталося в теперішній війні, коли то Німеччині таки удалося Болгарію перетягнути явно на свою сторону.

Прийшла перша світова війна. Росія вступила у цю війну з двома цілями — загарбання української Галичини та здобуття для себе Константинополя. В так званій таємній лондонській умові Англія мала погодитися на опанування Росією Константинополя. Чи думала Англія цей плян переводити в життя, чи тільки була тимчасово приневолена піти на такі уступства Росії,

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

У двох частинах

(Перший том трильогії „Огнем і Кровю")

50)

— Твоя дружина замордована — злорадно каже незнайома. — Ти мій! мій!

— Але... хтож ти?

Раптом вона стає кровавотемною... — Я від віків! — злобно шпурляє словами. — Тебе ще не було на світі, а ти й тоді вже був мій. Моїми будуть твої літи...

— Ти смерть! — він скрикує.

— Смерть і не -смерть... Я твоя мати... Росія я... Ти мій...

Хапає його в холодні обійми, душить. Гризе горло й жадібно пє гарячу кров. Він падає, та незнайома ще міцніше притискає його до себе.

Вбігає дружина й незнайома щезає. Немов дитина до матери кидається до неї. Марія Олександрівна голубить його, любовно розпитує, що сталося. Він заспокоюється, але... Що це? На її грудях кров... А може то моя... — думає. Ні. Біла блюзка пробита чимось гострим, щораз більше просякає кровю...

— Марусю! Ти ранена?

— Ранена, любий! Штиком у груди...

— За що? — кричить він. — Щож ти кому винна! У... гади!

— І Оля замучена... — тихо шелестить відповідь.

Обнимає дружину, старається загамувати кров. Та... Це не дружина... Придивляється, сам собі не йме віри. А вона говорить тихо: — Я вже йду... Прощай!

Він бере її на руки, пригортає до себе, але дружина зникає.

— Зажди! Дай хоч надивитися на тебе! — кричить він у розпуці: — Зажди, Марусю!

Русю! — летить відгомін по пустих кімнатах.

На мент відчуває, що бється головою об землю.

І знову в кімнаті, по вигляді в тюремній камері, лежить на асфальтовій долівці. У вікно ледви пробивається дейне світло. Здається тільки самий. Та в кутку щось ворушиться невелике, згорблене, поволі збільшується. Паволоцький хоче побачити, що це, підходить ближче. Чорт, звичайнісенький чорт, яким його малюють на образках. Але чого він червоний? Адже його малюють чорним. Відступає, пригадує, що то треба робити зустрінувшися з таким добродієм? Ага! Хреститися. Піднимає руки.

— Покинь! — каже чорт. — Думаєш, що я не вмію перехреститися? Ось, дивись. — І чорт невиразно махає лапою до чола, грудей і плеч.

Паволоцькому смішно. — Адже люди свято переконані, що ти боїшся хреста, — каже чортови.

— Чорт весело скалить зуби: — У нас, так як і у вас. Є поступовці і назадники. Назадники сидять, не рухаються, а ми, поступовці, обертаємося в людському товаристві і до хреста вже звикли.

— Чогож ти червоний? — питає чорта.

— Я ґеній війни й революції, — чванькувато каже чорт.

— Так ти червоний від людської крови! — кричить Паволоцький й кидається до чорта з кулаками.

Чорт злобно регочеться: — Не тобі битися зо мною, — каже зневажливо. — Ось до тебе гостя йде...

Оглядається. Правда, за вікном маячить щось біле. Чути тягучий, за душу хапаючий монотонний спів. У вікно всувається білий клубочок, падає на асфальт. Швидко росте, заповнює всю камеру білою мрякою. Мряка згущується. Приймає ясніші форми. Від неї заносить згнившим стервом. Нарешті приймає обриси високої, страшно вихудлої людини. Зближається до Паволоцького. Він ясно бачить голий череп, вишкірені жовті зуби з звисаючими з них шматками падла. Гидко зяють носові отвори, в очних ямах жевріють огні. Це смерть... Костлявою рукою обнимає його...

— Несу тобі спокій! — каже вона.

— Не хочу твого спокою! — дико викрикує Паволоцький, пручається з її обіймів. — Я молодий, хочу жити!

— Мало що ти не хотів би... У мене місце порожне. Що тобі за втіха з твойого життя? Ви, люди, не вмієте його цінити! Один другому його відбираєте, обманюєте, зраджуєте, мучитеся, мене благаєте скоротити ваші муки. Я прийму тебе, як рідного, у мене нічим не будеш турбуватися. Будеш лежати у теплій темній могилі, як в лоні матери, вічно спокійний, зрівноважений. Ти лежиш, а тебе точать отакі малесенькі, скіцькі хробачки. Розплоджуються в носі, в устах, в мізку... Розкіш!

— Не хочу хробачків! — з обридженням викрикує. Я хочу жити!

— Смерть міцніше стискає його, обдає ледом. Останним порухом Паволоцький відпихає її від себе.

— Жити!... жити!...

І в безтямі перевертається по дерню.

XV.

Після відходу сотні Паволоцького на позиціях запанувала тишина. Австро-угорці не відважилися наступ продовжати; не провадила жадної акції, знеохочена розгромом третьої сотні російська сторона. Уцілілі збиралися аж коло землянок. Піджидали осталих старшин, а головно самого Паволоцького. Ті поодинці підходили, але Паволоцького не було. Зо штабу кілька разів запитували по телефону, чи він вже вернувся. Старшини докладали про перебіг бою, та не могли сказати де Паволоцький подінувся; бачили, як він відходив з ними і все відставав. Висловлювали різні здогади — може лежить в пущах поранений, може був ранений ще тоді, як почав відставати. Інші припускали, що заблудив і за годину-дві зявиться. Полковник Сабурів наказав негайно орґанізувати розшуки, поки видно. Стали викликати охотників.

(Дальше буде).

Лемківщина перед сто роками

III.

Назва лемків.

Довідавшись, що лемки є первісним українським народом в сьогоднішних своїх оселях, переходимо до вияснення назви „лемко". Уже в найстарших часах, за свідоцтвом Нестора, словяни називали себе іменами околиці чи місцевостей, в яких поселялися. Отже тому маємо імена хорватів, деревлян, бужан, полян. Також називали себе відповідно до прикмет, як от „бойки" від своєї бойкости-відваги. Ще й тепер українці в самій Галичині, крім загального імени, називаються ще льокальними назвами, взятими або від прикмет, або від околиці, як от: підгіряни, подоляни, залісяни; — гуцули, бойки. — Імя бойків ограничилося тепер на мале число українців над Дністром і Стриєм (у повітах стрийськім, самбірськім, і в частині сяніцького).

З цього виходилоб, що імя лемків повстало теж чи то в якійсь місцевости, чи може від якоїсь прикмети місцевих українців. Та з цим іменем справа мається інакше. Воно не пішло ані від місцевости, ані від прикмети, але від слова, уживаного лише ними самими, а це „лем" в значінню „лише".

Відкиж то — запитається дехто — така різнообразність і чому то від такого дрібного слова має походити назва для цілого племени. Хоч як це виглядає дивне, але не є неможливе. Це саме характеристичне у словян, що нераз від одного слова дають призвище родині. Це так тому, що словяни не люблять чогось окремого, що вирізнює одну людину від другої. Отже, як хто почує щось незвичайне, так і прозиває другого цим незвичайним, хоч би навіть і свого родича. Таким чином і слово „лем" стало притокою до окремого прізвища. Це слово не є українського походження, а словацького, а крім лемків, ніхто його не вживає. Це слово „лем" видко дуже разило ухо другого українця, котрий спочатку може сміявся з „лем", а потім таки вітверто сказав: „От лемко якийсь"! Це прізвище тим лекше прийнялося, що лемки говорили зіпсованою українською мовою і тому, як хто хотів їх окремо назвати, то міг поширити слово „лемко" на всіх, що подібно говорили. Це тим можливіше, що самі лемки не називають себе „лемками" а „руснаками". Навіть усі лемки не знають про це призвіще, котре уживається не в них, а в інших українців на мешканців теперішньої Лемківщини.

Подібно, як на галицькій Україні прозвано частину українців лемками, так і на угорській Україні називають частину мешканців „лишаками" тому, що вони вживають слова „лише" в околиці Мармароша.

IV.

Погляд на життя лемка.

Те, що ми досі сказали, було менше-більше приготуванням до вияснення способу життя лемка. Українця-лемка треба нам оглянути в його домашнім життю і у відношенню до інших людей та народів. У першому випадку треба нам приглянутися фізичним та духовим здібностям лемка, його відношенню до церкви, до родини, до свяків та співплемінників.

Загально треба сказати про лемків, що це нарід добрий, який зберіг чистоту обичаїв; нарід, який живучи в затишу, здалека від світових бур та мамон, силу свою черпає з віри і в ній находить свою мудрість. Українці - лемки прилягли цілою душею до церкви і свого обряду, прикрашують храми Божі або їх будують і радо приносять на жертву Богу свою працю. На це свідоцтвом оці церкви, здвигнені з таким трудом, як у Вислоці, Завадці, і в Тардавці. Це три храми, збудовані в тім самім деканаті, одним і тим самим майстром упродовж шести літ. Багато церков прикрасили або відновили лемки останніми часами. Згадаю хоч би церкву в Вереслі, в окрузі сандецькій або в Лупкові, в окрузі сяніцькій. Це виглядає дивним, коли згадати, що лемки не ждали чужої спонуки, а самі бралися за діло. Я мав нагоду приглядатися будові в Завадці і треба було подивляти завзяття самих найбідніших людей.

Привязання до церкви й обряду проявляється в тому, що цей нарід іде товпами навіть до віддалених церков, як у Тарнові і в Кобилянці. Це треба приписати сильному релігійному почуванню в лемків. Навіть через гори аж на Підкарпаття ходять лемки з богоміллям, як от до Красного Броду й Буковської Гори, де є монастирські церкви оо. Василіян. Старі люди знають здавна про церкву в Марія Полчи, про котру хворі нераз перед смертю ще споминають. Видко, вони колись тамтуди ходили, а тепер молодше покоління ледви з імени її знає. В Галичині ще ходять до церкви в Мисцовій на відпусти, а інші то вже призабулися.

Релігійний дух лемка виявляється головно в обрядах і обичаях. Він звик діло з Богом зачинати й кінчити. Звідси то у всякій потребі лемко дає жертву на церкву: Чи то пішли йому добре жнива, чи загалом яке діло йому добре пішло. Дуже памятає лемко на небіжчиків, хоронить їх з найбільшою почестю, каже дякови вписати небіжчика в "посмертну грамоту, щоб час від часу справити поминки. Релігійне життя мало на лемків додатний вплив, бо серед них мало злочинів, а злодіїв загалом у них нема. Найвище що може вкрасти, це топку соли, але й то лише в крайній нужді.

З таким самим привязанням, як до церкви, відноситься лемко і до своєї землі. Лише крайна нужда може його спонукати покинути рідну землю та йти в чужий край на заробітки. Вівсяний хліб в рідній хатині йому смачніший, ніж шпеничний у чужині. Знаємо багато прикладів, як лемко, доробившися маєтку на чужині, вертався в свої рідні сторони і вважав себе щасливим, коли міг їсти кусник хліба при тім столі, при котрім сидів змалку.

Загально треба сказати, що хоч земля неврожайна, але природа гарна, люди добрі, простодушні і з вітвертим серцем. А оті пісні жалісні, тужливі мельодії, що то їх парубки виводять на сопілках вечерами при заході сонця або коло кошар у ночи — як мило вони припадають до серця і торкають душу людини.

(В дальшій частині буде подано про заняття лемків).

невідомо. Російська революція та внутрішна боротьба зробила цю постанову лондонської умови безвартісною. Константинополя тоді Росія отже не дістала; вона й дальше лишилася державою сухопутною, без свобідного вилету на велике море.

(Дальше буде).

УКРАЇНА НА МИНУЛІЙ МИРОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

(У львівському часописі „Діло" (числа 100—103 з 1938 року) появилась довша розвідка М. Рудницькочо про книжку Ілька Борщака, видану французькою мовою в Парижі п. н.: Elie Borschak: L'Ukraine a la Conference de la Paix (1919-1923), Paris 1938. Цікаво її пригадати саме тепер, коли можна надіятись в недовгому часі Другої Світової Мирової Конференції, до якої підготова вже ведеться від довшого часу, теж і на американському ґрунті. — Ред. Св.)

Наш невтомний шукач за матеріялами із нашої старовини по чужинних архівах — Ілько Борщак видав нову працю у французькій мові п. з. „Україна на Мировій Конференції".

Праця І. Борщака наскрізь історична, оперта на офіціяльних документах і архівних джерелах, доступних покищо для дипльоматів і вчених; це передрук із журналу „Монд Сляв" виданий усього у 250 примірниках, для обмеженого гурта спеціялістів. Вона має мотто із французького історика Фістель де Кулянжа: „Події не виявляють скоро своїх наслідків. Нераз треба четвертини століття, навіть більше, заки можемо сказати: „ось наслідок". Чи в нашій справі минув уже той час чи треба чекати на виразніші наслідки Мирової Конференції — оптимісти та песимісти дадуть на це різну відповідь.

І. Борщак починає свою працю коротким вступом, зясовуючи ситуацію України під кінець світової війни. Гетьман Скоропадський сидів уже у Берліні, у Києві від 20. листопада 1918 р. запанувала Директорія, майже в тому самому часі в Галичині за новоутвореної української влади почалися бої за Львів, який поляки заняли 22. листопада. 22. січня 1919 р. проголошено в Києві злуку двох українських республик і в їх імені виїхала до Парижа українська делеґація, щоб дістати признання союзних европейських держав для нової держави. Її головою був інжинір Григор Сидоренко, заступником Василь Панейко. Вона складалася у Парижі з 18 членів; з Києва виїхало їх майже 60 (чи не більше), але французький уряд дав візи тільки невеличкій кількости, відмовивши її передовсім тим, що брали участь у Берестейському договорі.

Французька преса була настроєна до „української справи" вороже. Щоденник „Матен" з міліоновим накладом у числах з 5-го і 7-го січня писав, що Петлюра працює спільно з большевиками і що українська армія не істнує, бо це тільки банда грабіжників. Півофіціяльний „Тан" писав про анархію на Україні, а французький міністер закордонних справ Пішон не мав ясного погляду щодо дійсних сил на українських землях. 18. січня Мирова Конференція почала офіціяльно свої праці. Большевики вже тоді пробували через Лондон і Вашинґтон переконати Антанту, що вони мають тільки мирні наміри. Їх речником був Літвінов, що сидів тоді у Копенгаґені. Льойд Джордж навіть висунув пропозицію, щоб допустити до Мирової Конференції представників большевиків, але французький уряд відкинув її. Останній французький амбасадор у Росії Нуленс, що після жовтневої революції виїхав до Вологди, потім до Архангельська, інформував французький уряд, що большевики тримаються тільки терором. Клемансо, голова Мирової Конференції, радив почекати з розмовами із большевиками, а обмежитися покищо до охоронних засобів, щоб анархія не поширювалася на захід. Вилсон піддав проект, що мав погодити представників цілої Антанти: Антанта не хоче встрявати у внутрішні справи колишньої російської імперії, а хоче звернутися „до всіх російських урядів" за розясненням спарвжньої ситуації. Коли представник Італії Соніно піддав думку, щоб ужити військової інтервенції „в Росії", тоді Льойд Джордж звернув йому увагу, що Антанта має там щонайменше 20,000 війська, а для знищення большевиків требаб бодай 150,000.

Коли Вилсон зредаґував славну ноту, якою запрошував представників усіх урядів на території Росії на нараду з делеґатами Антанти на острів Прінкіпо, всі народи відмовилися від такої подорожі і туди виїхали тільки большевики. Голова української делеґації в Парижі заявив Пішонові, що український уряд може вислати делеґатів на Прінкіпо тільки тоді, коли большевицький російський уряд припинить наступ на У. Н. Р.

За той час, коли на Україні лютувала війна, у французькому парляменті йшли живі дебати яке становище супроти подій має заняти Франція, коли вона хоче замулити Німеччину у своїх впливах на Україні. Тому, що в урядових французьких колах головний дорадчий голос мали російські політики, то французький уряд хотів іще раз спробувати відновити „единую - неделимую", вважаючи, що українці, естонці, литовці це тільки бунтарі. Вся історія десанту в Одесі й помочі для Денікіна та Колчака це одне пасмо непорозумінь і невлач, що тільки скріпили большевицький наступ, ослаблюючи українську армію.

Українська справа на Мировій Конференції у Парижі була якнайтісніше звязана із справою російською та польською і була залежна від знавців та впливових дипльоматів цих обидвох народів, які мали в Парижі широкі звязки та за собою вікову традицію культурних впливів. В архівах Мирової Конференції знаходилися матеріяли та студії зроблені фахівцями на домагання дипльоматів. Міністерство закордоних справ Франції, Анґлії та Злучених Держав мали своїх експертів. Для французького „Комітету Дослідів" зладив фаховий меморіял професор російської літератури в Сорбоні — Еміль Оман — науковий, по змозі обєктивний, тільки на тему самостійности української культури та мови, з усіма застереженнями щодо можливостей їх самостійного розвитку із симпатіями для державної одноцільности Росії. **Американський експерт ґеоґраф Бовман (автор великої книжки „Новий світ. Проблеми політичної ґеоґрафії") приймав принцип природного поділу на Україну та Росію, добре зорієнтований щодо всіх земель, де живуть українці і поза Росією. Англійське міністерство закордонних справ мало теж не гіршого знавця-історика Протеро; його офіціяльний випуск „Україна" мав якнайточніший матеріял без будьякої тенденції.** А проте вчені знавці не мали рішального голосу. Дипльомати за зеленим столом одним вухом ловили звістки з теренів, де йшла війна, а другим голоси своїх приватних дорадників, які завсіди можуть зробити якнайбільше „дипльоматичними ходами".

Французькі дипльомати та французька преса, що надавала тон у підході до російської та польської справи, діставали дуже суперечні та мрячні звістки з терену революційної війни. Один резервовий старшина на службі ґенерала Табуї, якого французький уряд вислав як свого комісаря при Центральній Раді, не відїхав із французькою місією з Києва, а осів у румунській Басарабії, де його жінка була дідичкою. Він зумів добитися від французького амбасадора в Румунії Сент-Олера титулу „заступника консуля в Києві" і не виїзджаючи з Яс увійшов у контакт з російськими монархістами, виступаючи в імені французького уряду, що буцім-то вважав за необхідне дати військову допомогу царській армії. Енно та його жінка, що була його правою рукою, залишилися під впливом чорносотенних кол, які зображали український національний рух як німецьку інтриґу, підтримувану штучно німецькими грішми та штиками. Не диво, що півофіціяльний паризький „Тан" міг після перемоги Директорії в Києві писати: „Німці імовірно ставляться прихильно до українського сепаратистичного руху Винниченка та Петлюри, які загрожують большевизацією південно-західньої Росії".

Коли від 17. грудня 1918 р. до Одеси причалили французькі кораблі з 1800 французькими вояками, українське військо, що мало у своїх руках три четвертині міста стрималося від наступу на російські відділи, з огляду на наказ з Директорії, щоб оминати конфлікту з французами, які охороняють добровольчі відділи ґен. Денікіна. За наказом французького ґенерала українська армія залишила Одесу і на просторі 60 км. довкола щезло навіть слово „український" в усіх офіціяльних наказах.

6-го лютого Раковський від нового уряду червоної армії вже вислав до французького уряду протест проти Антантської армії і домагався „евакуації України". Росіяни могли вказувати на цей факт як на доказ, що вони правду казали, що українці це большевики. Того самого дня подався до димісії Винниченко і від нового уряду Директорії з Винниці виїхала ще одна місцева українська делеґація до Одеси, щоб порозумітися із французьким командуванням. Із численних довгих переговорів, які мали довести до спільної воненої акції проти большевиків скористали большевики, проголошуючи зовсім фальшивий вигаданий текст „французько-українського договору", згідно з яким український уряд Директорії зґоджується на відбудову „єдиної та неділимої Росії", передає провід своєї армії ґен. Матвієвові і дозволяє на формування „білоґвардійської армії для спільної боротьби з большевиками". Кажуть, що для пропаґанди такий текст сфальшував колишній царський аґент, пізніше большевицький емісар Ройтеман. Справжній проект Директорії з 18. лютого переданий французькому ґенералові Ансельмові, щоб Франція перебрала протекторат над Україною, визнаючи її уряд, ґен. Ансельм переслав у Париж. З огляду на те, що Україну повинні були визнати теж інші держави Антанти — над ним могла радити тільки Мирова Конференція.

Що писала "Свобода" тому 40 років?

15. вересня 1904. р.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.

У Києві гурток молодших та початкуючих українських письменників складає альманах „Ранок". Редакція альманаху запрошує американських українців прислати свої твори до „Ранку". Кожний автор дістане один примірник альманаху. Рукописи належить посилати на адресу: Ол. Коваленко, Іванівська вул. ч. 75.

З УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАД В АМЕРИЦІ.

У Філядельфії половина українців не має роботи, але віра й політика між ними на деннім порядку. Кольонія москалів від Дрогобича дуже рухається і визиває українців у пяному стані. Деякі українці йдуть до польських товариств і польщаться. Товариство „Любов" розвивається, не зважаючи на те, що роботи йдуть лихо. В недалекім часі задумуємо вітворити читальню, бо тутешні українці починають пізнавати вартість такого товариства.

Гроші на пересилку до старого краю через аґенцію Український Народний Дім з околиць Питсбурґа пересилає Теодосій Каськів з МекКіспорт. — Українці в Ексцелзіор, Па., які пішли по ситизенські папери до Сонбері і там їх дістали, — а було їх 17 разом — зложили на Український Народний Фонд $6.25.

22. вересня 1904. р.

ЗАЯВА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО КОМІТЕТУ В АМЕРИЦІ.

„Ми, нижче підписані у відповідь на запрошення до участи в так званім першім всесловянськім і журналістичнім зїзді, що має відбутися 20—23. вересня в Ст. Луїс, Мо., по основній розвазі заявляємо: ...тому, що скликуючий комітет уже в першій своїй відозві поминув зовсім наш український нарід і опісля, мимо пізніших пояснень систематично і свідомо перекручував назву нашого народу; а також, тому, що... часть учасників згаданого зїзду не дає запоруки предметового і спокійного трактування наші справи і можливости якогонебудь порозуміння... не можемо брати участи в згаданім зїзді". (Підписи): о. Микола Стефанович, о. Микола Підгорецький, Іван Глова, Гаврило Дзядик, о. Олександер Улицький, о. Микола Струтинський.

КИТАЙЦІ ЗАНЯЛИ НАНОВО БАЗУ НА БУРМАНСЬКОМУ ШЛЯХУ.

ЧУНКІНҐ. — Китайські війська заняли наново Люґлінґ, важну базу на бурманському шляху. Японський гарнізон відступив з нього на Манґшіґ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧИ МОЖНА ВІДБИРАТИ КОМУ КОМАНДУ?

Зачуваю, що люди цікавляться вашими писаннями про українську мову, та не всі з вашими думками годяться. Зачуваю, що й на ваші писання в „Свободі" накидаються. Либонь хтось уже навіть написав вам, що це не можна писати таке, як ви написали, та ще в наголовку: „Сербський король відбирає Міхайловичови команду". Той, що мені про це переказував, не міг мені цього переповісти, в чому тут помилка, аж другі по довгих розпитах сказали мені, що то ніби не вільно казати „відбирати комусь", бо це значилоб, що тут відбирається і дається щось комусь. Один чоловік, що в це вірить, дуже з цього насміхається. Прошу пояснити, як з цим справа мається.

Дітроець.

Відповідь Редакції. — Ледво чи між нашими людьми найдеться багато, яких баламутив би наголовок „Сербський король відбирає Міхайловичови команду", які моглиб хоч на хвилину подумати, що „відбирати комусь щось" могло би значити, що хтось комусь щось відобрав і дав. Наш народ має багато таких висказів. Коли жінка скаже: „Відобрали мені сина до війська", ніхто не подумає, що їй сина дали. В українській народній мові є багато таких зворотів, у яких людина щось тратить, а про це говориться так, гейби їй щось прийшло. Кажуть наші люди: „Пропав мені віл", хоча кажуть теж: „Пропав у мене віл". Кажуть: „Умер мені батько", хоча кажуть теж: „Умер у мене батько", або: „Відумер мене батько". Кажуть: „Хорує мені жінка", хоча кажуть теж: „Хорує в мене жінка". Кажуть: Відбирати сиротам хліб від уст; рвати комусь зуби; врізати комусь кусок хліба; відрізувати комусь язик; забрати комусь корову, зогнати (заняти) комусь худобину і т. і.

За такими примірами народньої мови йде теж і літературна мова, себто письменники, які пишучи добре вважають, як найкраще висказувати свої думки за правилами української мови. У Бориса Грінченка находимо речення: „У Грицька землю відібрали". У Василя Щурата: „Вік вкорочувався людям". В Осипа Маковея: „Народові відбируть і се, що дали зі страху". В Андрія Чайковського: „Заберіть їм коні". У Бирчака: „Я забув край, який забрано батькові". В Шевченка: „Він їм тугу розганяє, хоть сам світом нудить". Хтоб потрудився більше пошукати за подібними зворотами в красній українській літературі, певно найшов би їх без кінця. Сміятися звісно з такого загального вживання цього звороту нікому заборонити не можемо, тільки що це буде один з тих випадків, у котрім розум людини пізнається по її сміху. І хто хотів з того сміятися, повинен був би пригадати собі на пословицю: „Кого Бог хоче покарати, тому розум відбирає".

Додатиб ще хіба до цього кілька слів про те, звідки могло таке взятися, що люди таку загальну форму вважають за незгідну з українською граматикою. Дошукуючися за жерелом цеї помилки, треба припустити, що в цьому згляді вони пішли за якоюсь чужою мовою. Десь вони чули, що третього відмінку, себто тої форми слова, що відповідає на запит: кому? чому", не можна вживати по дієсловах, які не означають якоїсь користи. Латинські граматії цей відмінок назвали „датівус", себто „давальний відмінок", гейби він мав означати, що комусь щось дається. Вони з того й зробили собі висновок, що не вільно вживати цього відмінку, коли комусь чогось не дається, себто коли комусь з того якоїсь користи нема, а тим менше, коли комусь щось відбирається. Одначе, якби там не було в латинській мові, з цього ще не виходить, що таке саме відноситься до української мови. Навіть якби третій відмінок українських слів і назвати за латинським прикладом датівусом або давальним відмінком, то й тоді ще не виходить, що українську мову обовязує правило, що мовляв не вільно по українськи вживати „датіву", як чогось не дається. Річ у тому, що українська мова якраз знає багато таких зворотів, де цей „датівус" уживається, коли людині не щось дається, але їй щось відбирається. Через те й деякі граматії української мови й не хочуть цього відмінку називати давальним відмінком, а відмінком учасництва.

З цеї справи ми знову маємо стару лекцію, що латинська мова має свої правила, а українська свої.

Чистота кожної мови вимагає, аби її вживати за правилами тої мови, а не іншої. Хто мішає до своєї мови правила іншої мови, той свою мову занечищує. Того свої люди не будуть якслід розуміти, і той не буде висказуватися своєю мовою поправно.)

МОНТҐОМЕРІ КАЖЕ, ЩО РАЙХ БЕЗСИЛЬНИЙ.

ЛОНДОН. — Маршал сер Бернард Монтґомері видав до своїх військ заклик, в котрім каже, що німці, понесли в Франції й Бельґії такі великі втрати в людях і матеріялах, що ледво чи вони зможуть дальше воювати. „Нацистичні провідники" каже Монтґомері, „дали німецькому народови приказ боронити краю до останку та не давати ні одного цаля добровільно. Це є зовсім природний приказ, і в подібнім положенню ми видалиб такий самий приказ. Одначе само видавання приказує є зовсім безужиточне. Для виконання приказу треба добрих людей і війська. Великі маси німецького народу вже знають, що їх положення є вже безнадійне й вони побачать це тим ясніше, чим глибше в край їх ми зайдемо. Їм зовсім не хочеться продовжувати боротьбу.

„Який би приказ не видано в Німеччині й щоб вони не зробили, ніяке людське зусилля не потрафить запобігти повному розгромови збройних сил Німеччини. Їх доля певна, їх програ буде повна. Нашим переможним кличем най буде: „Вперед у Німеччину!"

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАГО, ІЛЛ. — Збори Бр. св. О. Николая, від. 106, відбудуться в неділю, 24. вересня, в годині 12. вполудне, зараз по Сл. Божій, в гали церковній, Оклей і Райс ул. Просимо всіх членів і члениць прийти на збори, бо маємо важні справи до рішення, як справа балю, обдумати як ми маємо взятися до праці за приєднування нових членів до У. Н. Союзу. Мусимо приєднати ту квоту нових членів, що на наш відділ призначено. Довгуючі члени, коли не прийдуть на збори і свого довгу не вирівнають, будуть суспендовані. Прошу родичів-членів вписувати свої діти в члени У. Н. Союзу, бо таншого обозпечення від У. Н. Союзу жадна компанія не дає. — В. Любас, предс.; М. Попіль, кас.; Г. Дацьків, секр., 1018 N. Trumboll Ave.

ТОРГОВЕЛЬНІ КОРАБЛІ БРАЛИ УЧАСТЬ В ІНВАЗІЇ.

Адміністрація Морського Транспорту заявила, що американські торговельні кораблі з цивільною обслугою багато причинилися і ще далі причиняються до того, що інвазія Европи вдалася.

Сотні американських вантажних кораблів, з котрих 95 процентів були кораблі Свободи, були частиною фльоти з 641 кораблів, яка під американським прапором перевозила вояків і военні запаси в часі наступу на Гітлерову „европейську твердиню". Вони й далі перевозитимуть запаси і вояків до Европи.

Як починалася інвазія Нормандії, то в ній брало участь понад 160 американських вантажних кораблів, переважно „ліберти шипс", 10,000 тонів ваги. Англійці також помагали. Вони мали там майже 120 вантажних кораблів різної марки і величини. Велику ролю в інтазії Нормандії відграли американські й англійські так звані „тоґс", бо вони мають велику силу і легко ними керувати. Цивільна обслуга на вантажних кораблях поводилася знаменито. Працювала довгі години і під тяжким ворожим вогнем виладовувала на беріг вояків, запаси, і все чого потрібно, щоби інвазія вдалася. — (О. В. І.).

ТАРЗАН, ч. 1042. Піймaний.

Як патролька підіхала до Тарзана, він надсподівано не утікав.

Замісць цього він пробував їх остерегти про звірята. „Окей, сідай, ми вже подбаємо за все", сказав сержант.

Але потім шепотом додав: „Забавляйте його, поки його не зможемо схопити".

Як Тарзан ввійшов до авта, його схопили. „До поліційної стації", сказав сержант візникови.